

Katarzyna Marszałek

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ORCID: 0000-0003-3969-8453

DOI: 10.35464/1642-672X.PS.2022.4.13

Elementy obrazu wychowania w działalności Harcerskiego Instytut Badawczego Głównej Kwatery ZHP w latach 2016–2021

Elements of the image of upbringing in the activities of the Scout Research Institute of the ZHP Headquarters 2016–2021

ABSTRACT: In the research report – included in three articles, I present the activities of selected research teams of the Polish Scouting and Guiding Association in the years 1957–2021.

In this part of the report, I describe the activity of the Scout Research Institute of the Headquarters of the Polish Scouting Association. The presented reporting, historical research aims to describe and compare specific features and results of the work of the Teams. To show what elements of the education image they focused on in their activities. I used the following categories of analysis: the genesis of the team, colleagues, undertaken projects, publications. The collected data allow us to conclude that the teams undertook research on all elements of the scout education image, but with varying intensity. Most of the projects of all teams concerned the educational program and process.

KEYWORDS: Pedagogy of youth organizations, Polish Scouting Association, Research Teams, 2016–2021.

STRESZCZENIE: W raporcie z badań – ujętym w trzech artykułach, prezentuję działalność wybranych zespołów badawczych ZHP w latach 1957–2021.

W tej części raportu (III), charakteryzuję działalność Harcerskiego Instytut Badawczego Głównej Kwatery ZHP.

Prezentowane badania sprawozdawcze, historyczne¹ mają na celu opisanie i porównanie określonych cech oraz wyników prac Zespołów. Aby ukazać, na jakich elementach obrazu wychowania² koncentrowały się w swej działalności. Zastosowałam następujące kategorie analizy: geneza powstania zespołu, współpracownicy, podejmowane projekty, publikacje. Zgromadzone dane pozwalają stwierdzić, że zespoły podejmowały badania wszystkich elementów obrazu wychowania harcerskiego, jednak z różnorodnym nasileniem. Najwięcej projektów wszystkich zespołów dotyczyło programu i procesu wychowania.

SŁOWA KLUCZOWE: pedagogika organizacji młodzieżowych, Związek Harcerstwa Polskiego, Zespoły Badawcze, 2016–2021.

Harcerski Instytut Badawczy (od 2016³)

Geneza

Dnia 31 stycznia 2016 roku Naczelniczka ZHP Małgorzata Sinieca powołała na funkcję kierowniczkę Harcerskiego Instytutu Badawczego Grażynę Winderę⁴. W latach 2016–2019 roku funkcję tę pełniła Justyna Sikorska⁵, w okresie 2019–2021 Katarzyna Marszałek⁶, a od stycznia 2022 r. Urszula Warchocka⁷. Funkcje zastępców kierowniczkę pełnili: Tomasz Huk⁸, Marek Klimowski⁹, Piotr Kołodziejczyk¹⁰, Paulina Król¹¹, Sławomir Postek¹², Urszula Warchocka¹³.

¹ Przyjęłam schemat badań historycznych opracowany przez Krzysztofa Rubachę (Rubacha, 2008).

² Przyjęłam za R. Schulzem, że obraz wychowania harcerskiego składa się z następujących elementów: podmiot wychowania i jego cele, przedmiot wychowania i rezultaty oddziaływań wychowawczych, program i proces wychowania oraz kontekst wychowania (Schulz, 1990, s. 6-23).

³ Stan na czerwiec 2022.

⁴ Powołana na funkcję w styczniu 2016 r. (Rozkaz, L.1/2016, s. 2). Zwolniona z funkcji we wrześniu 2016 r. (Rozkaz, L.8/2016, s. 13).

⁵ Powołana na funkcję we wrześniu 2016 r. (Rozkaz, L.8/2016, s. 1). Zwolniona z funkcji we wrześniu 2019 r. (Rozkaz, L.11/2019, s. 2).

⁶ Powołana na funkcję we wrześniu 2019 r. (Rozkaz, L.11/2019). Zwolniona z funkcji w grudniu 2021 r. (Rozkaz, L.16/2021, s. 2).

⁷ Powołana na funkcję w grudniu 2021 r. (Rozkaz, L.16/2021, s. 3). W czerwcu 2022 r. pełniła tę funkcję.

⁸ Powołany na funkcję we wrześniu 2019 r. (Rozkaz, L.11/2019). Zwolniony z funkcji w grudniu 2021 r. (Rozkaz, L.16/2021, s. 2).

⁹ Powołany na funkcję w styczniu 2016 r. (Rozkaz, L.1/2016, s. 2). Zwolniony w listopadzie 2016 r. (Rozkaz, L.10/2016, s. 13).

¹⁰ Powołany na funkcję w styczniu 2016 r. (Rozkaz, L.1/2016, s. 2). Zwolniony z funkcji w grudniu 2021 r. (Rozkaz, L.16/2021, s. 2).

¹¹ Powołana na funkcję w styczniu 2020 r. (Rozkaz, L.1/2020, s. 2).

¹² Powołany na funkcję w styczniu 2016 r. (Rozkaz, L.1/2016, s. 2). Zwolniony z funkcji we wrześniu 2019 r. (Rozkaz, L.11/2019, s. 2).

¹³ Powołana na funkcję w październiku 2016 r. (Rozkaz, L.10/2016, s. 2). W styczniu 2022 rozpoczęła pełnienia funkcji Kierowniczkę HIB.

Zadania Instytutu, w sprawozdaniu Naczelnika i Głównej Kwatery ZHP, określono w następujący sposób:

- „prowadzenie badań z zakresu wiedzy o ZHP, inicjowanych samodzielnie i w odpowiedzi na zapotrzebowanie władz ZHP;
- inicjowanie i prowadzenie naukowych programów badawczych;
- inicjowanie forów wymiany myśli teoretycznej, doświadczeń i wyników badań (konferencje, seminaria, publikacje) wewnątrz i poza ZHP;
- wspieranie i kontrola projektów badawczych realizowanych z udziałem członków ZHP (wraz z udzielaniem zgody na takie badania);
- organizacja szkoleń dotyczących prowadzenia prac badawczych i interpretacji ich wyników;
- gromadzenie opracowań, informacji, wyników badań obejmujących swym zakresem zagadnienia, które mieszczą się w obszarze działalności statutowej Związku¹⁴;
- administrowanie Panelem Badawczym ZHP” (Sprawozdanie, 2017, s. 211).

Współpracownicy

W poszczególnych latach współpracownikami Harcerskiego Instytutu Badawczego byli: Daniel Bąk (od 2020), Monika Berkowska (od 2017), Igor Ciepiałak (2016–2018), Lucyna Czechowska (2016–2021), Monika Grądecka (od 2018), Jakub Galiński (2020–2021), Kamila Gierat (2018–2020), Tomasz Huk (od 2016), Lucyna Iwanow (2020–2021), Zuzanna Jezierska (2020), Marek Klimowski (2016), Helena Kolman (od 2019), Maria Kotkiewicz (2018–2021), Dagmara Kowaliczek-Barabasz (od 2019), Seweryn Kowalski (od 2021), Aleksandra Kozubska (od 2017), Joanna Kulisiak-Kaźmierczak (od 2017), Jakub Matuch (2019–2021), Katarzyna Marszałek (od 2016), Katarzyna Mikołajczyk (od 2017), Dominika Moskal (2019–2020), Paulina Król (od 2016), Maciej Lipiński (2016–2019); Wojciech Lezon (od 2020), Magda Pablin-Majchrzak (od 2019), Jan Nowicki (od 2018), Oskar Pardyak (od 2019), Krzysztof Pietrzak (2018–2020), Sławomir Postek (2016–2019), Rafał Openkowski (od 2020), Wojciech Rozwadowski (od 2019), Marta Rybak (od 2018), Magdalena Szczerbaciuk (2016–2019), Maciej Szmit (od 2020), Urszula Warchocka (od 2016), Katarzyna Wesołowska-Górniak (2016–2019), Filip Wróblewski (od 2020), Maciej Wróbel (od 2020).

¹⁴ Dodatkowo dookreślono, iż „w ramach swojej działalności HIB ZHP współpracuje ściśle z Muzeum Harcerstwa” (<http://hib.zhp.pl/o-hib/>).

Podejmowane projekty

W latach 2016–2021 członkowie i współpracownicy HIB realizowali szereg projektów badawczych, które HIB podzielił na następujące typy: projekty strategiczne, tematyczne, jednorazowe, wybrane przez samych panelistów¹⁵ oraz we współpracy z innymi. Większości projektów członkowie HIB nadają unikatowe nazwy. W poniższej tabeli, zaprezentowano zestawienie: typów badań, nazwy, roku przeprowadzenia lub zrealizowania lub opublikowania wyników.

Tabela 1. Zestawienie realizowanych projektów przez Harcerski Instytut Badawczy, w latach 2016–2021

Typ	Nazwa, rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Razem
Strategiczne	Arkusze Analizy Hufca							6
	Arkusze Analizy Chorągwi							6
	Stan liczebny organizacji							6
	Badanie drużynowego	Chaber	Dzwonek	Eustoma	Fuksja	Głodek kosmaty		5
Tematyczne	Wartości liderów harcerskich	Czajka						1
	Wartości w prawie harcerskim	Czapla; Czyżyk	Drozd; Dudek					4
	Harcerska Akcja Letnia		Daktyl		Figa			2
	Badania rodziców					Gekon		3
	COVID-19					Gibon; Goryl	Hipopotam	3
Jednorazowe	Motywacja drużynowych				Forsycja			1
	Zaangażowanie społeczne harcerzy			Emu				1
	Metoda harcerska w praktyce							1
	Służba a wolontariat				Foka			1
	Koedukacja				Fretka			1
	Mniejszości						Husky	1
	35+						Halibut	1
	Badanie na 5-lecie HIB						5-lecie	1
	Przyszłość						Homar	1
Panelistów	Umundurowanie w ZHP				Fenek			1

¹⁵ HIB stworzył i administruje własnym Panelem Badawczym ZHP, opisując jego działalność dalej.

Typ	Nazwa, rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Razem
We współpracy	Wychowanie w ZHP							2
	Badanie Harcerskiej Służby Ratowniczej							2
	Ewaluacja postępów wdrażania i realizowania Strategii Rozwoju ZHP na lata 2012–2017							1
	Strategia 2025							1
	Kadra wspierająca ZHP							1
	Badanie szczepów			Szczepy mówią				2
	Instrumenty metodyczne			Eskułap; Instrumenty metodyczne pod lupą				2
	Cele zrównoważonego rozwoju					Galeras		1
	Pilotaż SIM					Grusza; Głóg, Grab		3
	Badanie harcerskiej kultury śmiechu					Gamalama		1
	Badanie żywienia w czasie HAL						Hekla	1
	Dobrze być sobą							1
	Wsparcie psychologiczne						Hengill	1
Badanie drużyn (ZIM)							1	
Razem		8	11	10	9	11	11	

Legenda: Kolorem szarym, zaznaczono datę przeprowadzenia lub zrealizowania lub opublikowania wyników.

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów przesłanych pocztą przez Paulinę Król.

Przy projektach którym nadawano nazwy specyficzne zostały one umieszczone.

Poniżej omówiono wybrane¹⁶ projekty.

— Projekty „Arkusze Analizy Hufca”¹⁷ „Arkusze Analizy Chorągwi”¹⁸.

Były realizowane w 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 r. Pierwsze arkusze zostały opracowane w oparciu o pięć obszarów „Strategii Rozwoju ZHP

¹⁶ Wszystkich do których udało mi się dotrzeć.

¹⁷ Badanie było kontynuacją badań prowadzonych w 2013, 2014, 2015 r. przez inny Zespół.

¹⁸ Badanie było kontynuacją badań prowadzonych w 2015 r., przez inny Zespół.

na lata 2012–2017” czyli: 1. Dobry program drużyny, 2. Prosta dokumentacja, e-zhp, 3. Motywowanie i promowanie kadry, 4. Lepszy stan i czytelność finansów, 5. Przyjazna struktura (Uchwała, 2011), następnie podlegały modyfikacją, w zależności od zgłaszanych potrzeb władz korzystających (również do ewaluacji) ze zbieranych danych (<https://hib.zhp.pl/arkusz-analazy-hufca-2021>), które wynikały m.in. z uchwalenia nowej Strategii ZHP na lata 2018–2025 (Uchwała, 2017). Założono, że narzędzie ma umożliwić monitorowanie poszczególnym poziomom władz (hufca, chorągwi, głównej kwatery) które obszary wymagają wsparcia i dalszego rozwoju. (<https://hib.zhp.pl/arkusz-analazy-hufca-2021>).

— Projekty „Badanie drużynowego”¹⁹ i „Motywacja drużynowych”

„Badanie drużynowego” realizowano w 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 r. Badanie zostało zaprojektowane, aby zbierać opinie drużynowych na temat realizacji uchwały pt. „Strategia Rozwoju ZHP” uchwalonej przez XXXVII Zjazd Nadzwyczajny. Dokument stawiał w centrum zainteresowania drużynowego i drużynę (Uchwała, 2017). Analizowano opinie drużynowych²⁰ ze wszystkich chorągwi²¹, dobór próby był przypadkowy. Liczba respondentów, w poszczególnych latach, wahała się od 396 do 1138 osób, patrz tabela nr 2.

Tabela 2. Liczebność respondentów i nazwy badania drużynowego w latach 2016–2019

Nazwa badania	2016	2017	2018	2019	2020
Nazwa badania	Chaber	Dzwonek	Eustoma	Fuksja	Głodek Kosmaty
Liczba respondentów	750	328	707	1138	481

Źródło: opracowanie własne

Zebrane dane z tych badań, zostały udostępnione wszystkim członkom ZHP w postaci zestawień tabelarycznych, dostępnych dla wszystkich użytkowników ZHP Office 365²².

W 2021 roku, na podstawie zebranych danych opracowano komunikat z badań pt. „Obraz systemu instrumentów metodycznych na podstawie wy-

¹⁹ Badanie było kontynuacją badań prowadzonych w 2014 r. „Aster” i 2015 r. „Bratek” (na grupie 576 osób), przez inny Zespół.

²⁰ Pełniących tę funkcję w okresie przeprowadzania badań.

²¹ Białostockiej, dolnośląskiej, gdańskiej, kieleckiej, krakowskiej, kujawsko-pomorskiej, lubelskiej, łódzkiej, mazowieckiej, opolskiej, podkarpackiej, stołecznej, śląskiej, warmińsko-mazurskiej, wielkopolskiej, zachodniopomorskiej, ziemi lubuskiej.

²² Wszystkie domeny @chorągwiane, @zhp.net.pl, @gk.zhp.pl, @zhp.pl itp.

ników z *Badania Drużynowego przeprowadzonego w latach 2015–2020*” (Bąk, 2021).

Badanie²³ „Motywacja drużynowych” składało się z dwóch części. W pierwszej z nich wzięło udział 480 osób, natomiast w drugiej – 357. Badanie było udostępnione jako otwarte oraz wysłane do osób zarejestrowanych w panelu ZHP. Wyniki opublikowano w postaci tabelarycznej (Zestawienie, 2019c).

— Projekt „Stan liczebny organizacji”²⁴.

W ramach którego podawane były do informacji publicznej, stany liczebne ZHP, na styczeń danego roku. Opublikowano dane w 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 r. Publikowane są m.in. następujące liczby z podziałem kobiety, mężczyźni: ogółem; nieprzetartego szlaku; osób z obietnicą zucha; osób (z przyrzeczeniem harcerskim; osób po zobowiązaniu instruktorskim; seniorów, osób ze stopniem przewodnika; osób ze stopniem podharc mistrza; osób ze stopniem harcmistrza; zuchów; harcerzy; harcerzy starszych; wędrowników.

— Projekt „Wartości w Prawie i Przyrzeczeniu Harcerskim”.

„Skladał się z cyklu badań sondażowych, które miały na celu zbadanie deklaracji i postaw członków ZHP wobec wartości zawartych w Prawie Harcerskim” (<https://hib.zhp.pl/wartosci-w-prawie-harcerskim>). Pierwsze z cyklu badań sondażowych dotyczyło wartości zawartych w 10 punkcie Prawa Harcerskiego. To badanie o nazwie „Czapla”, w którym „respondenci zostali poproszeni o odpowiedzi na pytania dotyczące postaw i zachowań związanych z 10²⁵ punktem Prawa Harcerskiego oraz ich zdania na temat rozumienia tego punktu Prawa, jego aktualnego brzmienia i możliwości zmian jego w brzmieniu” (Król, Sikorska, 2017). Wyniki opracowano w postaci komunikatu z badań, w którym zawarto analizę danych od 936 respondentów, w wieku od 15 roku życia. Materiały z tych badań zostały przedstawione podczas XXXIX Nadzwyczajnego Zjazdu ZHP²⁶, który podjął decyzję o zmianie 10 punktu Prawa Harcerskiego na następujący: „Harcerz pracuje nad sobą, jest czysty w myśli mowie i uczynkach; jest wolny od nałogów. Zjazd przyjął również zmianę dotyczącą czynnego prawa wyborczego” (Statut ZHP, 2017).

²³ Badanie o nazwie „Forsycja”.

²⁴ Badanie było kontynuacją badań prowadzonych w 2014, 2015 r., przez inny Zespól.

²⁵ Jego treść w tamtym czasie brzmiała: Harcerz jest czysty w myśli mowie i uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych (Król, Sikorska, 2017).

²⁶ Odbywającego się 7-9 kwietnia 2017 r. w Warszawie.

Drugie z badań dotyczyło wartości zawartych w 6²⁷ punkcie Prawa Harcerskiego²⁸ (Berkowska, 2017). Zapytano respondentów o ich sposób „rozumienia punktu 6, jakie sytuacje życia codziennego są z nim związane, jakie zachowania dotyczące obcowania z przyrodą i troski o nią są im bliskie” (Berkowska, 2017, s. 3). Wyniki opracowano w postaci komunikatu z badań, w którym zestawiono dane od 536 respondentów, od 15 roku życia, (Berkowska, 2017). Badanie trzecie obejmowało obszar duchowości i religijności członków ZHP²⁹. Miało na celu zbadanie deklaracji i postaw członków ZHP wobec wartości zawartych w Prawie Harcerskim. Zostało zaprojektowane w związku z toczącymi się przez Zjazdem ZHP dyskusjami nad sprawami wiary, religijności, miejsca w ZHP osób niewierzących. Wyniki opublikowano w postaci komunikatu z badań, w którym uwzględniono dane od 798 respondentów, od 15 roku życia (Kozubska, Kołodziejczyk, Warchocka, 2017). Ostatni projekt dotyczył 9 punktu Prawa Harcerskiego³⁰ (badanie o nazwie „Dudek”). W badaniu „postanowiono sprawdzić czy ZHP kształci ekonomicznie, a jeśli tak, to w jakim zakresie. Przeanalizowano również stosunek harcerzy wobec oszczędzania oraz ofiarności i zbadano, jak harcerze rozumieją 9 punkt Prawa Harcerskiego” (Król, 2017, s. 3). Wyniki opracowano w postaci komunikatu z badań, w którym przedstawiono dane od 620 respondentów (od 15 roku życia) (Król, 2017).

- Projekt „Wartości i motywacje liderów skautowych w Polsce oraz wybranych krajach Europy”.

Został przeprowadzony w 2016 roku, miał „charakter eksploracyjny i dotyczył poszukiwania różnic w systemie wartości i motywacji, które zidentyfikować można w grupach liderów skautowych (drużynowych) w Europie. Jego celem było określenie, na ile wartości i motywacje tych liderów różnią się od wartości i motywacji osób nie będących członkami organizacji skautowych – zarówno globalnie w Europie jak i w poszczególnych krajach uczestniczących w projekcie. Projekt był realizowany równoległe³¹ w następujących krajach europejskich: Belgii, Czechach, Grecji, Hiszpanii, Polsce i Słowenii” (Postek,

²⁷ Jego treść w tamtym czasie brzmiała: Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać (Berkowska, 2017).

²⁸ badanie o nazwie „Czyżyk”

²⁹ Badanie o nazwie „Drozd”.

³⁰ Jego treść w tamtym czasie brzmiała: Harcerz jest oszczędny i ofiarny (Król, 2017).

³¹ Dane zbierano za pomocą platformy badawczej Harcerskiego Instytut Badawczego w sześciu językach jednocześnie (Postek, 2017a, s. 3).

2017a, s. 3). W badaniu³² uczestniczyło 2475 respondentów, zrekrutowanych przez Internet wśród studentów szkół wyższych. W tym 1434 harcerzy/skautów oraz 1041 nie-harcerzy/skautów (Postek, 2017a, s. 9–10). Wnioski z badań zostały przekazane w formie rozmów podsumowujących z przedstawicielami danego kraju oraz zaprezentowane podczas sympozjum naukowego poprowadzonego przez Sławomira Postka na Uniwersytecie Harvard w USA (Postek, 2017a, s. 3). Wyniki opublikowano w postaci dwóch komunikatów z badań (Postek, 2017a; Postek, 2017b).

- Projekty „Harcerska Akcja Letnia” oraz „Żywienie na bazach harcerskich”.

Badanie przy pomocy kwestionariusza online zostało przeprowadzone po raz pierwszy w 2017 roku, a powtórzono je w 2019 roku. Miało to być badanie cykliczne, jednak do 2022³³ nie pojawiła się jego kolejna edycja. W pierwszym badaniu „Daktyl” projektujący je postawili sobie cel zbadania zwyczajów dotyczących obozowania w różnych środowiskach harcerskich ZHP. Poza pierwszymi, ogólnymi pytaniami odnośnie form, miejsca i charakteru uczestnictwa w HAL 2017, w dalszej części badania skoncentrowano się przede wszystkim na perspektywie szeregowego uczestnika obozu stacjonarnego. Z udziału w badaniu nie wykluczono uczestników obozów specjalnościowych i kolonii wychowawczych zakładając, że spośród wszystkich aktywności w ramach HAL sposób obozowania w tych trzech konkretnych formach jest do siebie najbardziej zbliżony (Bentlewska, Berkowska, Rybak, 2018, s. 3). Wyniki opracowano w postaci komunikatu z badań, w którym ujęto dane od 693 respondentów (Bentlewska, Berkowska, Rybak, 2018, s. 3). W drugim badaniu „Figa” z 2019 roku wzięło udział 366 respondentów³⁴ i jego wyniki opublikowano w formie zestawień tabelarycznych.

W 2021 roku HIB włączył się w realizację badania „Żywienie na bazach harcerskich”³⁵. „Wzięły w nim udział 383 osoby, które podzieliły się swoimi doświadczeniami³⁶ w zakresie żywienia na bazach i stanicach ZHP. W celu uzyskania szerokiego spektrum informacji, kwestionariusz został skierowany do uczestników obozów, kadry obozowej oraz do kadry baz obozowych. Wypeł-

³² Badanie o nazwie „Czajka”.

³³ Stan na maj 2022 roku.

³⁴ Realizowano je w formie otwartej przy pomocy linku oraz wysłano do panelistów zarejestrowanych na Panelu ZHP.

³⁵ O nazwie „Hekla”.

³⁶ Za pomocą kwestionariusza ankiety.

niło go 105 uczestników, 296 członków kadry obozowej oraz 64 osoby należące do kadry bazy obozowej” (Pospieszna, Król, Grzebielucha, Dulko, 2021). Wyniki opublikowano w formie broszury wraz z rekomendacjami dla uczestników, rodziców, kadry obozowej, obsługi baz. Opracowano również trzy załącznikowe wskazówkami jak zaplanować wyżywienie gdy na obozie będzie uczestnikiem osoba na diecie bezglutenowej, z cukrzycą, na diecie wegetariańskiej/wegańskiej (Żywnienie, 2021a; Żywnienie, 2021b; Żywnienie, 2021c).

— Projekty podczas Zlotu ZHP Gdańsk 2018. Przeprowadzone badania postaw członków ZHP i „Metoda harcerska w praktyce”. Konferencja instruktorska pt. Czym było, jest i będzie wychowanie harcerskie?

Badania postaw członków ZHP zaprojektowane zostały przez Sławomira Postka. Były zrealizowane w formie zajęć programowych dla uczestników Zlotu, w ramach których badano zachowania harcerki i harcerzy, harcerki i harcerzy starszych oraz wędrowniczki i wędrowników. Podczas zajęć, harcerki i harcerze mieli możliwość poznania swoich mocnych stron, rozwijania umiejętności współpracy oraz zagrania w karty, budując swój idealny zastęp. Harcerki i harcerze starsi mogli zastanowić się nad swoimi celami życiowymi, oraz tak jak harcerze, rozwinąć swoją umiejętność współpracy i zagrać w karty, budując swój idealny zastęp. Wędrowniczki i wędrownicy uczestniczyli w dyskusji, testując nową formę pracy dla tego pionu oraz podobnie jak harcerze starsi, zastanawiali się nad swoimi celami życiowymi (<https://hib.zhp.pl/>).

Podczas Zlotu rozpoczęto cykl pt. „Metoda harcerska w praktyce” na który składały się trzy badania dotyczące: pracy zastępów, drużyny oraz realizacji stopni i sprawności. „Badania te miały na celu poznanie jak metoda harcerska sprawdza się w praktyce. Badanie drużyn poruszało aspekty związane z funkcjonowaniem drużyn, zachowaniem ciągu wychowawczego czy wykorzystaniem instrumentów metodycznych. W badaniu zastępów skupiono się m.in. na zbiórkach zastępu, obrzędowości oraz samopoczuciu członków w zastępie. Trzecie badanie poruszało tematy związane ze zdobywaniem stopni i sprawności. Cykl badań członków drużyn został przeprowadzony dwuetapowo – pierwszy raz na Zlocie Związku Harcerstwa Polskiego – Gdańsk 2018³⁷ (Król, 2020, s. 3) podczas którego uzyskano 479 w pełni wypełnionych ankiet oraz jesienią 2018 roku (1772 w pełni wypełnione ankiety). Łącznie uzyskano 2251 w pełni wypełnionych ankiet. Wyniki opracowano w postaci komunikatu z badań (Król, 2020).

³⁷ Przeprowadzone badania dotyczących pracy drużyny oraz stopni i sprawności (Król, 2020, s. 3).

Zorganizowano również trzydniową konferencję instruktorską pt. Czym było, jest i będzie wychowanie harcerskie? Była ona próbą dyskusji, wymiany myśli i poglądów na temat istoty harcerskiego wychowania w perspektywie czasu. Jak było? Jak jest? Jak będzie?. Te trzy pytania wyznaczały obszary problemowe kolejnych dni, za których przebieg odpowiadali Katarzyna Marszałek, Sławomir Postek oraz Lucyna Czechowska. W gronie instruktorek i instruktorów, przedstawicielek WAGGGS, naukowców zajmujących się wychowaniem, specjalistów z zakresu edukacji, praktyków wychowania, szukano odpowiedzi na pytania: Czym było i czym dzisiaj jest harcerskie wychowanie? Jak powinna być realizowana idea harcerskiego wychowania w XXI wieku? Panele przebiegały według określonego schematu, czyli 15 minutowego wystąpienia specjalisty w danym zakresie, dyskusji w gronie ekspertów z udziałem publiczności oraz zaprezentowania filmików „Harcerskiej Sondy Złotowej”, w której harcerkom i harcerzom którzy przyjechali na Wyspę Sobieszewską, zostały zadane pytania związane z historią ZHP, skautingiem oraz różnorodnością organizacji skautowych w Polsce. Materiał został przygotowany przez Tomasza Huka, Katarzynę Marszałek, Jana Nowickiego, Krzysztofa Pietrzykowskiego. Filmy zostały udostępnione również pod adresem https://www.facebook.com/hibzhp/videos/?ref=page_internal, (4.07.2022)

— Projekt gra „Tropami tych, co przed nami”.

Członkinie Harcerskiego Instytutu Badawczego Katarzyna Marszałek i Urszula Warchocka opracowały grę, która weszła w skład pakietu gier terenowych Gramy na 100! Realizacja projektu była współfinansowana przez Ministerstwo Obrony Narodowej. Projekt w Roku 100-lecia Niepodległej oraz 100-lecie harcerstwa miał w szczególny sposób podkreślić historię Polski i harcerstwa (Marszałek, Warchocka, 2018). Gra „Tropami tych, co przed nami” adresowana była do harcerek i harcerzy, harcerek i harcerzy starszych oraz wędrowniczek i wędrowników. Gra miała na celu umożliwić poznanie/przypomnienie postaci, które współtworzyły ruch harcerski w Polsce. Składa się z następujących elementów: opisu reguł gry; biogramów postaci; kart do gry; listę zapotrzebowania na grę (Marszałek, Warchocka, 2018).

— Projekt „Instrumenty metodyczne”³⁸.

Od grudnia 2018 do stycznia 2019 r. przeprowadzono badanie opinii i preferencji instruktorów odnośnie instrumentów metodycznych. „Wzięło

³⁸ O nazwie „Eskulap” oraz „Instrumenty metodyczne pod lupą”.

w nim udział 419 panelistów i 352”, w sumie 771 osób (Sprawozdanie, 2021, s. 16).

— Projekt „Badanie szczepów”

W 2017 roku XL Zjazd ZHP podkreślił konieczność wzmocnienia szczepów, zobowiązując Główną Kwaterę ZHP do opracowania programu ich wsparcia. Podczas podjętych prac podjęto decyzję (luty 2018 r.) o przeprowadzeniu analiz ogólnego stanu szczepów w ZHP. Do współpracy przy tych pracach został zaproszony HIB, celem udzielenia pomocy w opracowaniu ankiety skierowanej do komendantów i komend szczepów pt. „Szczepy mówią”. Pierwsze badanie zostało uruchomione prawdopodobnie³⁹ w 2017 r. (Król, 2022), natomiast w kwietniu 2018 r. rozesłano ankiety, na szerszą skalę. Użytko 239 odpowiedzi, w tym od 169 komendantów szczepów (Świstek, 2018 s. 27). Po analizie uzyskanych danych podjęto decyzję o kolejnych działaniach. (Sprawozdanie, 2021, s. 37).

— Projekt „Aktywność społeczna harcerzy”

„Dotyczył aktywności społecznej harcerzy i ich zaangażowania w życie społeczne, a także wykorzystania umiejętności zdobytych w ZHP, które składają się na aktywność obywatelską harcerzy” (Kotkiewicz, Warchocka, 2019, s. 3). Badania⁴⁰ zostały przeprowadzone przy użyciu kwestionariusza skierowanego do osób zarejestrowanych w panelu ZHP. Odpowiedzi udzieliło 479 osób. Wyniki opracowano w postaci komunikatu z badań (Kotkiewicz, Warchocka, 2019).

— Projekt „Harcerska Szkoła Ratownictwa i specjalność ratownicza w Związku Harcerstwa Polskiego.

„Badanie⁴¹ zostało przeprowadzone w ramach współpracy Harcerskiej Szkoły Ratownictwa ZHP i Harcerskiego Instytutu Badawczego ZHP, w lutym 2019 roku. Pytania zadane w ankiecie⁴² przygotowało ówczesne Szefostwo HSR, a za część techniczną i przeprowadzenie jej odpowiadał Harcerski Instytut Badawczy. Celem badania było pozyskanie opinii harcerek i harcerzy na temat działalności Harcerskiej Szkoły Ratownictwa oraz specjalności ratowniczej w ZHP” (Rybak, Wróblewski, Hajka⁴³, 2020, s. 3). „Badanie doty-

³⁹ Bazuję na relacji, nie dotarłam do materiałów źródłowych.

⁴⁰ O nazwie „Emu”.

⁴¹ O nazwie „Fudzi”.

⁴² Przeprowadzonej online, na grupie 544 osób.

⁴³ W raporcie użyto nazwiska panińskiego Urszuli Warchockiej.

czyło rodzajów kursów, które obowiązywały w okresie przeprowadzania ankiety, funkcjonowania Harcerskiej Szkoły Ratownictwa i specjalności ratowniczej w ramach ZHP. Główna zmiana, która od momentu przeprowadzenia badania zaszła w działaniu HSR, dotyczy nowej formy kursów. Obowiązujące do grudnia 2019 roku Wędrownicze Kursy Pierwszej Pomocy i 16-godzinne Kursy Pierwszej Pomocy zostały zastąpione przez Kursy Pierwszej Pomocy HSR, które wprowadzone zostały wraz z początkiem roku 2020 (Rybak, Wróblewski, Hajka, 2020, s. 3). Wyniki opublikowano w postaci komunikatu z badań (Rybak, Wróblewski, Hajka, 2020).

— Projekt „Służba a wolontariat”.

Badania⁴⁴ zostały prowadzone na przełomie kwietnia i maja 2019 roku. Biorący w nich udział respondenci (320 osób), opisali swoje aktywności z zakresu służby i wolontariatu, wskazując co według nich jest służbą, a co wolontariatem, a także odpowiedzieli na pytania związane z ujmowaniem swojej działalności wolontariackiej w CV. Wyniki opublikowano w komunikacie z badań (Warchocka, Wróblewski, 2020).

— Projekt „Konteksty koedukacji w działalności ZHP”.

Badanie⁴⁵ przeprowadzono w 2019 roku z myślą o konferencji instruktorskiej i harcmistrzowskiej „Kobieta–Skautka–Harcerka”⁴⁶. Jego celem było przyjrzenie się różnym aspektom funkcjonowania koedukacji w ZHP, „zgromadzenie opinii respondentów, na temat zjawisk związanych z równymi statusami kobiet i mężczyzn w ZHP oraz przypadkami ich naruszenia w różnych obszarach działalności organizacji. Poszukiwano odpowiedzi na pytanie, co członkowie ZHP, w tym kadra, sądzą o koedukacji (Berkowska, Grądecka, Kołodziejczyk, Pabin-Majchrzak, Marszałek, 2020, s. 3). Wyniki opracowano w postaci komunikatu z badań, w którym ujęto dane od 543 respondentów (Berkowska, Grądecka, Kołodziejczyk, Pabin-Majchrzak, Marszałek, 2020).

— Projekt z Polską Radą Organizacji Młodzieżowych.

Z inicjatywy PROM HIB został poproszony o współpracę przy realizacji badania dotyczącego sytuacji organizacji członkowskich Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych. W latach 2019–2020 został opracowany kwestionariusz wywiadu i udostępniony na panelu ZHP, dla organizacji członkowskich PROM.

⁴⁴ O nazwie „Foka”.

⁴⁵ O nazwie „Fretka”.

⁴⁶ Która odbyła się 10-11 października 2019 roku w Bydgoszczy.

- Projekt „Wizerunek Związku Harcerstwa Polskiego w społeczeństwie oraz wśród rodziców”.

Członkowie HIB włączyli się w trzy badania. Pierwsze dotyczące wizerunku ZHP w społeczeństwie przeprowadzono w drugiej połowie 2019 roku poprzez Ogólnopolski Panel Badawczy Ariadna. Jego wyniki zaprezentowane zostały podczas XLI Zjazdu Nadzwyczajnego ZHP w 2019 r. Drugie badanie zawężone do grupy rodziców, zostało zainicjowane i koordynowane przez Wydział Komunikacji i Promocji Głównej Kwatery ZHP, a przeprowadzone przez firmę Kantar Polska S. A. na reprezentatywnej grupie 1056 Polaków w wieku 18–50 lat posiadających dzieci. Dane zostały zebrane techniką CAWI⁴⁷. Wyniki opublikowano w postaci komunikatu z badań (Warchocka, Wróblewski, Wróbel, Kołodziejczyk, 2021). Trzecie badanie przeprowadzono wśród rodziców członków ZHP za pomocą panelu badawczego Harcerskiego Instytutu Badawczego oraz TIPI, przeprowadzono w maju–czerwcu 2021 roku, techniką CAWI w oparciu o kwestionariusz, który częściowo pokrywał się z tym wykorzystanym przy badaniu realizowanym przez KANTAR. Zaproszenia były kierowane do osób, które mają dzieci w ZHP (rodziców i opiekunów) i które w systemie ewidencji Tipi wyraziły zgodę na udział w badaniach HIB. Uzyskano 542 pełne ankiety od rodziców dzieci będących członkami ZHP. W trakcie przygotowania jest raport przedstawiający wyniki tych badań⁴⁸.

- Projekt „umundurowanie członków ZHP”.

HIB w ramach utrzymywania relacji z osobami zapisanymi do panelu ZHP, zapytał panelistów w jakim badaniu chcieliby wziąć udział. Respondenci zaproponowali przeprowadzenie projektu dotyczącego umundurowaniu członków ZHP. Badanie⁴⁹ zrealizowano od grudnia 2020 do lutego 2021 r. Wyniki opublikowano w postaci zestawień tabelarycznych, w których ujęto dane od 435 respondentów (Zestawienie, 2021).

- Projekt badania „Czas pandemii”

Podczas pandemii koronawirusa SARS-COV-2 w roku 2020 r. przeprowadzono badania ankietowe. Jedno skierowane do harcerek, harcerzy oraz harcerek starszych i harcerzy starszych⁵⁰ (ankietę wypełniło 89 osób wiosną 2020 r.,

⁴⁷ Za pośrednictwem kwestionariusza on-line wypełnianego przez członków panelu internetowego Klub KANTAR.

⁴⁸ Stan na czerwiec 2022 r.

⁴⁹ O nazwie „Fenek”.

⁵⁰ Badanie o nazwie „Hipopotam”.

badanie powtórzone jesienią 2020⁵¹), drugie do wędrowniczek, wędrowników, instruktorek, instruktorów ⁵²(wzięły udział 435 osoby). Wyniki opublikowano w postaci komunikatu z badań (Huk, 2020; Kowalski, Iwanow, 2020) oraz zaprezentowano podczas konferencji naukowej przeprowadzanej w trybie online 12 września 2020, „Harcerstwo i skauting a COVID-19. Różnorodność badań i analiz (w tym naukowych), realizowanych przez ZHP, organizacje skautowe, na temat COVID-19, w Polsce i na świecie”. Współorganizatorami konferencji były również Katedra Pedagogiki Ogólnej i Porównawczej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Wydział Nauk Historycznych Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Podczas Konferencji zostały wygłoszone referaty w oparciu o wyniki badań. Konferencja składała się z dwóch części. Pierwszą zatytułowano „Edukacja i społeczeństwo w czasie pandemii”. W jej trakcie której wygłoszono referaty „Koronaedukacja – perspektywa rodziców i nauczycieli a nowe szanse dla NGOs”, (Grzegorz Całek), „Kształcenie zdalne w czasie pandemii COVID-19 w opinii uczniów szkoły podstawowej” (Tomasz Huk). W tej części udostępniono również poster Rafała Openkowskiego i Jakuba Michalika, „Życie w czasach zarazy. Epidemie na ziemiach polskich od średniowiecza do współczesności”. Druga część konferencji dotyczyła działań „Organizacji harcerskich i skautowych w czasie pandemii”. K. Marszałek zaprezentowała działania i badania dotyczące COVID-19 realizowane przez WOSM i WAGGGS. Został również wyświetlony wywiad ze skautką z organizacji skautowej z Wielkiej Brytanii. Następnie zaprezentowano działania podjęte przez ZHP: Anna Nowosad (Naczelniczka ZHP) opowiedziała o „Działaniach ZHP w czasie pandemii COVID-19”, Justyna Sikorska (Z-ca Naczelniczki ZHP) o Harcerskim Instytucie Badawczym. Następnie przedstawiono wyniki badań dotyczące działań ZHP podczas pandemii. Seweryn Kowalski opowiedział o tworzeniu badań przez HIB na temat COVID-19, T. Huk, omówił wyniki ankiety wśród harcerki i harcerzy ZHP, a s. Kowalski omówił wyniki ankiety wśród instruktorek i instruktorów ZHP.

— Projekt „Wychowanie w ZHP”.

To przedsięwzięcie Zespołu ds. wychowania powołanego przez Główną Kwaterę ZHP. Członkowie HIB zostali o udostępnienie danych oraz wykonywanie analiz oraz innych prac. W dniu 20 maja 2021 r. HIB zorganizował zamknięte, wewnętrzne seminarium pt. „Harcerski system wychowawczy

⁵¹ Badanie o nazwie „Gibon”.

⁵² Badanie o nazwie „Goryl”.

– perspektywa naukowa” w podczas którego analizowano część efektów prac Zespołu ds. wychowania. W seminarium wzięli udział przedstawiciele władz naczelnych ZHP. W ramach projektu opublikowano różnorodne materiały, łącznie 17 plików (Czechowska 2017a; Czechowska, 2017b; Dominiczak, 2017; Nowak, 2017a; Nowak, 2017b; Erhardt-Wojciechowska, Świnarska, Polańska, Kasprowicz, 2017; Polańska, Bednarski, Pośpieszna, 2017; Pospieszna, 2017; Przybylska, Borowiecka, Kroll, Bednarski, Pospieszna, Erhardt-Wojciechowska, 2017; Przybylska, Borowiecka, 2017; Sinica, 2017; Szamraj, 2017a; Szamraj, 2017b; Świnarska, 2017; Załącznik, 2017a; Załącznik, 2017b; Załącznik, 2017c).

— Projekt „Ewaluacja pracy w drużynie”

Wydział Inspiracji i Poradnictwa GK ZHP zaadaptował w formie gry narzędzia skautów holenderskich pt. „Power up your game” o ewaluacji pracy w drużynie” (Sprawozdanie GK, 2021, s. 53). Gra pomaga grupom harcerskim „(zastępom, drużynom, kadrze/radzie drużyny) ewoluować działania w obszarach: ja w gromadzie/drużynie, gromada i szóstki/drużyna i zastęp, system małych grup, program, rodzice, kadra drużyny/rada drużyny/zastęp zastępowych – kadra, harcówka i materiały. Gra została wydrukowana i rozdyskrebowana do środowisk. We współpracy z Harcerskim Instytutem Badawczym zostało przygotowane badanie online odzwierciedlające obszary i stwierdzenia z narzędzie „Sprawdź się”” (Sprawozdanie, 2021, s. 53).

— Projekt „Instrumenty metodyczne”

Na prośbę Zespołu projektowego ds. reformy instrumentów metodycznych, HIB był odpowiedzialny od strony technicznej, za przeprowadzenie trzech badań⁵³ wśród jednostek biorących udział w pilotażu Systemu Instrumentów Metodycznych. Pierwsze badania zostały przeprowadzone w lipcu-wrześniu 2020 r., drugie w październiku-listopadzie 2020 r., trzecie w grudniu 2020 r. i styczniu 2021 r. (Król, 2022).

— Projekt „Czas pełnienia funkcji w komendach hufców ZHP”

W 2020 roku Aleksandra Kozubska rozpoczęła prace nad analizą czasu pełnienia funkcji w komendach hufców ZHP w latach 2011–2020. „Badanie miało na celu przyjrzenie się, jak często czas sprawowania poszczególnych funkcji w komendach hufców jest krótszy niż obowiązująca w Związku czteroletnia kadencja” (Sprawozdanie, 2021, s. 120)⁵⁴.

⁵³ Badania o nazwie „Grusza” i „Głóg”.

⁵⁴ Prace na dzień 18.05.2022 nie zakończyły się.

— Projekt „Śmiech w harcerskiej edukacji i służbie”

We współpracy z Przemysławem Pawłem Grzybowskiem i Katarzyną Marszałek z Katedry Pedagogiki Ogólnej i Porównawczej, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, w grudniu 2020 roku i w lutym 2021 roku został przeprowadzony wywiad⁵⁵ przy pomocy ankiety online z 80 osobami z chorągwi: stołecznej, łódzkiej, wielkopolskiej, gdańskiej, śląskiej, białostockiej, mazowieckiej, zachodniopomorskiej, ziemi lubuskiej, krakowskiej, dolnośląskiej, kieleckiej, opolskiej, warmińsko-mazurskiej, kujawsko-pomorskiej, lubelskiej. Respondentom zadano trzy pytania: w jakich okolicznościach śmiecie się podczas harcerskich spotkań i służby?, jakie znacze harcerskie dowcipy kawały?, jakie znacze harcerskie żarty, figle i psikusy?. Poproszono również o opisanie zabawnych zdarzeń z harcerskiej działalności których osoby były świadkami oraz występujący we wspomnieniach i legendach ich drużyn. Wyniki badań zostały opublikowane w książce (Grzybowski, Marszałek, 2022).

— Projekt „Polityka środowiskowa ZHP”

Badanie w formie kwestionariusza zostało przygotowane przez Zespół Projektowy ds. Celów Zrównoważonego Rozwoju przy GK ZHP przy współpracy HIB. Kwestionariusz wywiadu⁵⁶ składał się z kilkunastu pytań, dotyczących postaw pro-środowiskowych w codziennej pracy drużyn i gromad, takich jak np. realizowanie sprawności przyrodniczych czy ekologiczne biwakowanie. Ankiety wypełniło 50 osób (Król, 2022).

— Projekt dedykowany użytkownikom panelu badawczego HIB

Badanie przy pomocy kwestionariusza zostało przeprowadzone w styczniu 2021 roku. W badaniu poruszono następujące kwestie: „Ty jako panelista” oraz „odczucia panelisty.” Poproszono również respondentów aby dokonali wyboru kolejnego badania panelistów. W badaniu wzięło udział 206 osób, które zdecydowały o tym, że kolejnym badaniem realizowanym przez HIB, ze wskazania panelistów będzie projekt „Czy harcerzem jest się przez całe życie?” (Król 2022).

— Projekt „Dobrze być sobą”

Był przeprowadzany, we współpracy z Zespołem Centralnym „Dobrze być sobą”, od maja 2021 roku do kwietnia 2022 roku. Dotyczył kwestii postrzegania piękna (Król, 2022).

⁵⁵ Badania o nazwie „Gamalama”.

⁵⁶ Badanie o nazwie „Galeras”.

— Współorganizowane konferencje i seminaria

Harcerski Instytut Badawczy we współpracy z Wydziałem Zagranicznym GK przeprowadził cykl konferencji „Kobieta–Skautka–Harcerka”. Pierwsza została zorganizowana w dniach 11–12.10.2019 w Bibliotece Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Celem tej konferencji było stworzenie przestrzeni do rozmowy na temat dziewcząt i kobiet i ich miejsca w ruchu harcerskim i skautowym. Wygłoszono następujące referaty⁵⁷: O nieporozumieniach między kobietami i mężczyznami oraz o edukacji antydyskryminacyjnej – Przemysław Grzybowski; Fundacja Harcerek – misja i działanie – Wanda Czarnota; Dzień polskiej harcerki – słów kilka – Wanda Czarnota; Badania nad funkcjonowaniem społecznym kobiet i mężczyzn w świetle metaanaliz – Krzysztof Rubacha; Działania, misja i programy globalne WAGGGS – Monika Grądecka; WAGGGS z mojej perspektywy – Ewa Lachiewicz-Walińska; Kierunek – przywództwo w WAGGGS (ang. Moving forward leadership in WAGGGS) – Melanie Ford; Wyzwanie #TeamGirl–GirlForce: Unscripted and unstoppable – Aleksandra Polesek; Prezentacja badań Harcerskiego Instytutu Badawczego na temat harcerek i instruktorek w ZHP – Katarzyna Marszałek i Piotr Kołodziejczyk. Przeprowadzono również warsztaty: Dyskryminacja – warsztaty antydyskryminacyjne (Krzysztof Rubacha); Inni – Obcy ale Swoi (Przemysław Grzybowski); Poznajmy ofertę WAGGGS na temat przywództwa/ang. Getting to know the WAGGGS leadership offer (Melanie Ford); Dobrze być sobą – zwiększając poczucie własnej wartości – globalny program WAGGGS wdrażany w ZHP (Monika Grądecka); Wizerunek współczesnej harcerki (Wanda Czarnota).

Druga konferencja „Kobieta–Skautka–Harcerka 2.0, Wzmacnianie dziewcząt i kobiet w harcerstwie i skautingu, Scouting for girls” odbyła się 11 października 2020 roku, online⁵⁸. Podczas konferencji wystąpiła Barbara Biskup z referatem „Płeć społeczno-kulturowa i ideologia w dyskursie publicznym”; Zaprezentowano również wypowiedzi, nagrane wcześniej, skautek i skautów z różnych regionów działań światowych organizacji skautowych, którzy opowiedzieli o specyfice funkcjonowania swoich organizacji, w kontekście wzmacniania dziewcząt. Katarzyna Marszałek, Aleksandra Polesek zaprezentowały również „Ciekawostki i inspiracje z badań z organizacji Girlguiding w Stanach Zjednoczonych oraz ZHP” (<https://hib.zhp.pl>).

⁵⁷ Dodatkowym wydarzeniem była projekcja filmów autorstwa Jana Nowickiego Harcerki –3 kadry inspiracji.

⁵⁸ Na platformie Microsoft Teams.

Trzecia konferencja „Kobieta–Skautka–Harcerka 3.0. Model liderki WAGGGS w codziennej praktyce harcerskiej. Kobiety – liderki zmiany”, odbyła się 9.10.2021 roku w formie online za pośrednictwem platformy Microsoft Teams. Podczas konferencji referaty wygłosili: Maciej Szmít na temat „Czym jest zmiana? I czy da się nią zarządzać?; Katarzyna Marszałek „Kobieta liderką zmiany”; Dominika Duszyńska „Model liderki WAGGGS”. Marta Radwańska, Susann Matters zaprezentowały dobre praktyki wprowadzania zmian, w dwóch wystąpieniach. W części warsztatowej Justyna Piwowar przeprowadziła zajęcia „Model liderki w codziennej praktyce”. Zaakcentowano również obchody Międzynarodowego Dnia Dziewcząt i Dnia Harcerki.

Cykl konferencji „Forum o wychowaniu”. Przedstawiciele HIB (K. Marszałek⁵⁹, później T. Huk) włączyli się w „Forum o wychowaniu” które jest wspólnym „przedsięwzięciem organizowanym przez Związek Harcerstwa Polskiego, Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, Skautów Europy – Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” Federacja Skautingu Europejskiego, Stowarzyszenie Harcerskie, Royal Rangers Polska, Stowarzyszenie Skautów Króla i Niezależny Krąg Instruktorów Harcerskich „Leśna Szkoła”⁶⁰. Celem forum jest tworzenie płaszczyzn do publicznej dyskusji o wychowaniu dzieci i młodzieży, w której biorą udział przedstawiciele świata nauki, praktycy wychowania, rodzice, nauczyciele, instruktorki i instruktorzy harcerscy. Odbyły się trzy fora w 2019 r., 2020 i 2021 r. (<http://calymzyciem.pl/forum/>)

Harcerski Instytut Badawczy zorganizował również seminarium naukowe pt. „Naukowy dyskurs nad badaniami ruchu harcerskiego i skautowego”. Odbyło się ono 13 listopada 2020 r. Podczas seminarium zaprezentowano następujące referaty: K. Marszałek „Poszukiwanie i analiza pedagogii stowarzyszeń zwykłych harcerskich i skautowych”; T. Huk, „Wartość dodana harcerskiego wychowania”; M. Wróbel „Dyskurs indywidualizmu – szansa czy zagrożenie dla metody harcerskiej?”. Odbyło się ono online na platformie Microsoft Teams.

— Projekt „Harce” – czasopisma o nauce i dydaktyce.

Od 6 maja 2019 roku Wojciech Rozwadowski (jako redaktor), rozpoczął pracę nad „gromadzeniem, przetwarzaniem i upowszechnieniem informacji o miejscu harcerstwa i skautingu w naukach społecznych. Utworzył grupę dyskusyjną na Facebooku (<https://www.facebook.com/groups/1014237642107065/>) i w konsekwencji czasopismo elektroniczne zatytułowane „Harce: czasopismo o nauce i dydaktyce”, które w swoim założeniu jest adresowane do naukowców

⁵⁹ Zrezygnowała z uczestnictwa.

⁶⁰ <http://calymzyciem.pl/forum/>, 6.11.2020.

z polskich uczelni oraz instruktorów harcerskich prowadzących badania w ramach Harcerskiego Instytutu Badawczego ZHP” (<https://hib.zhp.pl>). W czasopiśmie umieszczane m.in. następujące informacje: „zaproszenia na konferencje i seminaria naukowe, metodyczne i programowe o harcerstwie i skautingu; relacje z prowadzonych badań (raporty), informacje o opublikowanych monografiach, artykułach naukowych (opis bibliograficzny, abstrakt, skan okładki) dokumentujące zakończone prace; „informacje dla fachowców” czyli materiały przydatne w pracy badawczej, programowej, metodycznej i dydaktycznej (w tym biografie, wspomnienia, odnalezione dokumenty historyczne, ponadto informacje o zakończonych pracach doktorskich i zakończonych procedurach habilitacyjnych)” (<https://hib.zhp.pl>). W latach 2019–2021 opublikowano 93 numery (2019 r. – 9; 2020 r. – 42; 2021 r. – 41) (<https://hib.zhp.pl>).

Panel Badawczy ZHP

Harcerski Instytut Badawczy stworzył samodzielny panel badawczy ZHP, który skupia harcerki i harcerzy Związku Harcerstwa Polskiego. Może się do niego zapisać każda/y harcerka/harcercz od 13 roku życia, będąca/będący członkiem ZHP. W czerwcu 2022 roku do panelu należało prawie 3 000 harcerzy. Członkowie panelu byli zróżnicowani ze względu na przeróżne cechy, takie jak: wiek, miejsce zamieszkania, przynależność do chorągwi, posiadane stopnie instruktorskie, harcerskie. Administracja panelem odbywał się na bieżąco. W każdej chwili można się do niego zapisać, a po każdym badaniu jest też aktualizowana lista panelistów pod kątem osób, które zrezygnowały z uczestnictwa w nim. Każdy członek panelu, w zależności od swoich cech demograficznych oraz harcerskich, otrzymuje specjalne wiadomości e-mail z zaproszeniami do badań, które były kierowane bezpośrednio do osób należących do Panelu Badawczego ZHP (Król, Informacje, 2022). W HIB wydzielono specjalny zespół ds. Panelu Badawczego w skład którego w poszczególnych latach wchodziły: Paulina Król (od 2018) – szefowa zespołu oraz: Kamila Gierat (2020–2021), Dagmara Kowaliczek-Barabaszy (od 2019), Katarzyna Mikołajczyk (od 2018), Dominika Moskal (2018–2020) Marta Rybak (od 2018) (Król, 2022)

Naczelniczka ZHP Anna Nowosad⁶¹, w swej relacji stwierdziła „Harcerski Instytut Badawczy był zespołem, z którego wiedzy i umiejętności korzystaliśmy przez cały czas pełnienia funkcji w Głównej Kwaterze. Było dla nas oczywiste, że zanim podejmiemy decyzje o wprowadzaniu w organizacji zmian, powinniśmy sprawdzić jak dany obszar obiektywnie wygląda a nie bazować je-

⁶¹ Pełniła funkcję od 8 grudnia 2017 r. do 6 lutego 2021 r.

dynie na naszych przekonaniach. Badania prowadzone przez HIB rok rocznie (arkusze analizy hufca i chorągwi a także badanie drużynowego) były dla nas podstawą do właśnie takiej oceny stanu organizacji – bez nich ciężko byłoby powiedzieć o tym jak przekrojowo funkcjonują hufce czy chorągwie oraz z jakimi tematami mierzą się drużynowi. Dane, których dostarczał nam HIB pozwalały nam lepiej pracować i opierać swoje działania na wiedzy a nie tylko na przypuszczeniach – to było dla nas bardzo ważne.

Niezmiernie istotne były także badania prowadzone przez HIB w trakcie Zlotu ZHP w Gdańsku (2018) dotyczące postaw harcerzek i harcerzy a potem także pomoc instruktorek i instruktorów HIB przy projektowaniu badania zleconego firmie Kantar dotyczącego postrzegania ZHP przez rodziców harcerzek i harcerzy. Wiedza, którą wyciągnęliśmy z tych badań pomogła nam z jednej strony lepiej zrozumieć, jak nasze metody działania wpływają na naszych wychowanków a z drugiej strony uzyskać odpowiedzi na pytania o to, co jest w postrzeganiu ZHP najistotniejsze z perspektywy rodziców. Wyniki pierwszego z tych dwóch badań staraliśmy się wziąć pod uwagę w szczególności przy pracach nad nowym Systemem Instrumentów Metodycznych, z wynikami drugiego nie mieliśmy już okazji pracować ze względu na to, że pojawiły się one chwilę przed zakończeniem (przedwczesnym) naszej kadencji. Niemniej jednak wiemy, że wyniki te zostały rozpowszechnione w niektórych środowiskach ZHP i mamy nadzieję, że zostały przez nie wykorzystane.

Uważam, że nie jest możliwe zarządzanie tak dużą i złożoną organizacją, jak ZHP bez ciągłego aktualizowania wiedzy o nas samych. Ta wiedza musi być zbierana w sposób profesjonalny i porównywalny pomiędzy latami – inaczej nie sposób z niej efektywnie skorzystać. Działania HIBu były dla nas jako GK ZHP dużym wsparciem a przy okazji omawianie wyników przeprowadzonych badań było też ciekawym i pozytywnym doświadczeniem intelektualnym.

Uważam, że decyzje moich poprzedników o powołaniu najpierw Wydziału Badań i Analiz GK ZHP a następnie Harcerskiego Instytutu Badawczego, były ogromnym krokiem w kierunku tego, żeby ZHP faktycznie było organizacją uczącą się i opierającą swoje działania na wiedzy (evidence based) a nie na przypuszczeniach. To był krok w dobrą stronę” (Nowosad, 2022).

Podsumowanie

Opisane działania wybranych zespołów badawczych ZHP przebiegały w różnych okresach, uwarunkowaniach społeczno-kulturowo-organizacyjnych. Zakres podejmowanych przez nie działań był zróżnicowany m.in: prowadzenie badań, monitorowanie aktualnych wydarzeń w pedagogice, życiu społecznym,

działalności innych organizacji, rzeczoznawstwo i opracowanie teoretycznych zagadnień będących fundamentem działalności, recenzowanie materiałów, administrowanie panelem badawczym, gromadzenie i porządkowanie materiałów o charakterze archiwalnym z zakresu działalności harcerstwa, inicjowanie dyskusji, wymiany myśli teoretycznej, praktycznej, wyników badań, upowszechniania dorobku metodycznego, społecznego ZHP, organizacja szkoleń dotyczących prowadzenia prac badawczych i interpretacja ich wyników (tab. 3).

Tabela 3. Zakres zadań podejmowanych przez zespoły w latach 1957–2021

Nazwa zespołu/zadania	Badania ZHP	Badania poza ZHP	Monitorowanie aktualnych wydarzeń w pedagogice, życiu społecznym, działalności innych organizacji	Gromadzenie i porządkowanie materiałów o charakterze archiwalnym z zakresu działalności harcerstwa	Rzeczoznawstwo i opracowanie teoretycznych zagadnień będących fundamentem działalności	Inicjowanie dyskusji, wymiany myśli teoretycznej, praktycznej. Upowszechnianie dorobku metodycznego, społecznego ZHP	Recenzowanie materiałów	Organizacja szkoleń dotyczących prowadzenia prac badawczych i interpretacja ich wyników	Administrowanie panelu badawczego
Ośrodek Badań Programowych									
Ośrodek Badań Psychologiczno-Pedagogicznych/Ośrodek Badań									
Zespół Badań i Analiz									
Wydział Badań i Analiz/Zespół Analiz i Badań									
Harcerski Instytut Badawczy									

Źródło: opracowanie własne

Podjęmowane badania były w większości badaniami opinii, analiz dokumentów, choć zdarzały się również wywiady, obserwacje, eksperymenty. Pra-

ce przeprowadzano najczęściej w środowiskach działania osób badanych, ale również przy okazji dużych wydarzeń centralnych w ZHP.

Na jakich elementach obrazu wychowania koncentrowały się w działalności badawczej? Przyporządkowałam podejmowaną problematykę badawczą zespołów do wymienionych kategorii (tab. 4).

Z powyższego zestawienia, wynika, że zespoły podejmowały badania wszystkich elementów obrazu wychowania harcerskiego, jednak z różnorodnym nasileniem. Najwięcej projektów wszystkich zespołów dotyczyło programu i procesu wychowania. Koncentrowano się zwłaszcza na działalności drużyn, funkcjonowaniu instrumentów metodycznych (stopni, sprawności). Analizowano również pojedyncze większe centralne wydarzenia programowe oraz Harcerskie Akcje Letnie. Podmiot i jego cele wychowania są drugim najczęściej analizowanym aspektem obrazu harcerskiego wychowania. Skupiono się tu głównie na drużynowych jako wychowawcach, organizatorach ale również na ich wiedzy, motywacji, poglądach, wartościach. Analizie poddawano również kadre, koncentrując się na jej motywacjach, problemach, nagradzaniu, więziach. Badano również efektywność poszczególnych struktur ZHP.

Przedmiot i rezultaty oddziaływań wychowawczych analizowany był pod kontem zainteresowań, opinii, zaangażowania działalność, wizji przyszłości harcerstwa. W nielicznych badaniach podjęto problematykę rezultatów oddziaływań wychowawczych. Kontekst wychowania harcerskiego był najmniej poruszonym zagadnieniem, nawet w czasie zmian społeczno-kulturowych. Tu skoncentrowano się głównie na poznawaniu wizerunku harcerstwa w społeczeństwie (ogólnego i węższego dotyczącego wybranych akcji centralnych) podejmowano również kwestie uwarunkowań współpracy ze szkołą, nauczycielami, rodzicami. Realizowane projekty większości dotyczyły zagadnień bezpośrednio związanych z ZHP, tylko nieliczne badania obejmowały młodzież niezrzeszona czy też harcerki/ harcerzy, skautki/skautów z innych organizacji. Najwięcej badań dotyczyło analiz ilościowych członków i jednostek organizacji.

Do połowy lat 90. XX wieku, publikowano wyniki badań w różnych miejscach m.in. w czasopismach, w formie biuletynów. Zapraszając do dyskusji szerokie grono członków organizacji oraz nie związanych ze stowarzyszeniem naukowców. Wraz z nastaniem ery cyfrowej nastąpiła zmiana form publikowania wyników badań oraz archiwizowania materiałów. Po 2016 roku zamknięto bezpośredni dostęp do wyników badań dla nie członków organizacji.

Tabela 4. Podejmowana problematyka badawcza zespołów w kontekście elementów struktury obrazu wychowania harcerskiego, w latach 1957–2021

Nazwa zespołu	Elementy struktury obrazu wychowania harcerskiego			
	konteks	podmiot wychowania i jego cele	rogram i proces wychowania	przedmiot i rezultaty oddziaływań wychowawczych
Ośrodek Badań Programowych	współdziałanie szkoły i harcerstwa	doświadczenia w pracy drużyn	metody pracy ZHP	zainteresowania, poglądy, postawy młodzieżypostawy
	sprawy ideowo-polityczne, społeczno-kulturowe	postawy instruktorów	rola wychowawcza bohatera w pracy drużyny	motywy organizowania się
	współpraca z uczelnią	zadania ZHP	sprawy programowe, metodyczne	harcerze w szkole
	atrakcyjność organizacji harcerskiej			problemy wychowawcze
Ośrodek Badań Programowych	determinanty aktywności społecznej	drużynowy, drużynowy wychowawca, pamiętniki drużynowych, drużynowy jako organizator grup dziecięcych, zmiany w kadrze drużynowych, poglądy i wiedza drużynowych	stopnie, gwiazdki, sprawności zachowe, sprawności zespołowe, problemy z wyborami sprawności zespołowych	powody wstępowania/występowania dzieci do ZHP
	współpraca harcerstwa ze szkołą, młodzież o reformie szkolnej, społeczność szkolna, wsparcie harcerstwa i szkoły	kadra, problemy stabilizacji kadry, system nagradzania i wizytowania kadry, rozwój ideowy kadry ZHP, zdobywanie i przekazywanie doświadczeń przez kadrę średnią	drużyny jako środowisko wychowawcze, drużyny w świetle arkusza wizytującego, funkcjonowanie związków drużyn, kształtowanie się aktywu w drużynach harcerskich, metodyka organizowania zespołu w drużynie harcerskiej, realizacja systemu wychowawczego w drużynach, udział harcerzy w procesie rządzenia drużyną, metodyka tradycji i obrzędowości w drużynie, elementy pracy drużyn starszoharcerskich, ocena realizacji systemu wychowawczego pracy drużyny, elementy pracy drużyn, metodyka kształtowania zainteresowań społecznych w drużynie, socjometryczne typy drużyn harcerskich	wpływ organizacji na postawę społeczną młodzieży

Ośrodek Badań Programowych	czynniki warunkujące odchodzenie lub pozostawanie w ZHP	instruktorzy harcerscy, motywy pracy instruktorskiej, więź społeczna instruktorów z organizacją, instruktorzy którzy odeszli, wspomnienia instruktorów	teoria i praktyka wychowania społecznego w harcerstwie, wychowanie przez działalność społeczną, działalność społeczna w drużynach starszoharcerskich	stosunek harcerzy do działalności społecznej
	młodzież polska	zastępowi o swoich zastępach	konstytucje i regulaminy obozowe, obóz „Malta”,	jaki powinien być harcerz?
	harcerskie alerty w opinii społeczeństwa	modele organizacji	realizacja systemu wychowawczego, problemy realizacji systemu wychowawczego, analiza sytuacji wychowawczej, realizacja zadania społecznego jako sytuacji wychowawczej, bodźce samowychowania, o skuteczności wychowania	spożycie alkoholu wśród młodzieży
	harcerski wizerunek w społeczeństwie, opinie o harcerstwie	podstawowe problemy kierowania	Wiosenny Alert, Frombork	młodzież zasadniczych szkół zawodowych, SPR
	problemy demograficzne ZHP	prawo harcerskie jako układ odniesienia ocen moralnej	metodyka pracy z zespołem harcerskim, metodyka pracy z prawem harcerskim, metoda inscenizacji	normy moralne, marzenia, życzenia, prawa i obowiązki, zainteresowania, zainteresowania społeczno-polityczne młodzieży
	zainteresowania uczniów a obraz młodzieży, zainteresowania zagadnieniami społecznymi członków ZMS i ZMW	praca Rad Hufców	bohaterowie drużyn, bohaterowie naszych czasów, metodyka pracy z bohaterem w drużynie starszoharcerskiej	młodzież o swojej przyszłości, wybór zawodu przez dzieci
		spisy harcerskie	kształtowanie stosunków międzyludzkich w hufcu	opinie młodzieży o reformie szkolnej modele organizacji utożsamianie się przez dzieci i młodzież z harcerstwem wiedza młodzieży na temat Akcji

Zespół Badań i Analiz	działalność Rad i Kół Przyjaciół Harcerstwa	władze hufca	Opinie o czasopiśmie „Motywy” w oczach czytelników	przyszłość harcerstwa
		drużynowy w harcerskim systemie wychowawczym	„Operacja Bieszczady 40”	zainteresowania, zainteresowania mikroinformatyczne natolatków
		aktualne problemy ZHP	działalność kręgów instruktorskich, funkcjonowanie stopni instruktorskich	spisy harcerskie
		normy wychowania harcerskiego, prawo i przyrzeczenie w działalności drużyn	ciała samorządowe harcerstwa starszego	spisy harcerskie
wychowanie ekologiczne, gospodarcze				
orientacja zawodowa w działalności drużyn harcerskich				
		rozumienie i stosowanie metodyki harcerskiej		
Wydział Badań i Analiz/ Zespół Analiz i Badań	czynniki warunkujące odchodzenie lub pozostawanie w ZHP	spisy harcerskie	atrakcyjność programu	spisy harcerskie
	wizerunek harcerstwa i ZHP wśród nauczycieli	drużynwi, wartości drużynowych, potrzeb drużynowych	stopień wdrażania zmian metodycznych	koszty pierwszego roku w ZHP
	porównanie sytuacji ZHP w latach 1999-2005	kadra, motywacja kadry, „Omonibus”,	Letnia Akcja Szkoleniowa	
	zaufanie do harcerstwa	efektywność działań komend chorągwi, efektywność struktur ZHP, efektywność komunikacji pomiędzy GK-KCH	funkcjonowanie czasopiśmie „Czuwaj”	
			bohaterów środowisk harcerskich	
realizacja programów drużyn				
analiza potrzeb programowych hufców, chorągwi				
	Arkusze Analizy Hufca, Arkusze Analizy Chorągwi	umundurowanie w ZHP		
badania rodziców	Arkusze Analizy Hufca, Arkusze Analizy Chorągwi,	Harcerska Akcja Letnia, żywienie w czasie HAL	zaangażowanie społeczne harcerzy	

Harcerski Instytut Badawczy	COVID-19	Badanie Drużynowego, motywacja drużynowych	metoda harcerska w praktyce	Mniejszości w ZHP
		wartości liderów harcerskich, wartości w prawie harcerskim	służba a wolontariat	Przyszłość harcerstwa
		ewaluacja postępów wdrażania i realizowania Strategii Rozwoju ZHP na lata 2012-2017, strategia 2025	koedukacja w ZHP	„Dobrze być sobą”
		kadra wspierająca ZHP	umundurowanie w ZHP	wsparcie psychologiczne
		cele zrównoważonego rozwoju	wychowanie w ZHP	członkowie ZHP 35+
Harcerska Służba Ratownicza				
badanie szczepów				
instrumenty metodyczne				
badanie harcerskiej kultury śmiechu				
badanie drużyn				

Źródło: opracowanie własne.

Należy pamiętać, że opisane zespoły były powoływane, przez władze centralne, w okresach przeobrażeń stowarzyszenia. Celem dostarczenia danych potrzebnych do podjęcia decyzji. W organizacji nie ukształtowano kultury kontynuacji badań poprzedników, rzadko też nawiązywano do wyników prac wcześniejszych zespołów badawczych. Kadencyjność wybieralnych władz centralnych stowarzyszenia, nie sprzyja zachowaniu ciągłości badań. Część projektów nie została dokończona z powodu braku wsparcia przez nowo wybrane władze centralne. Po zmianie władz często dochodziło do problemów komunikacyjnych spowodowanych brakiem znajomości toczących się procesów badawczych, umiejętności metodologicznych decydentów a przede wszystkim brakiem wizji pracy z danym zespołem badawczym, któremu bano się też pozostawiać pełną swobodę. W stowarzyszeniu przeplatały się w różnych okresach co najmniej dwa podejścia władz centralnych. Pierwsze gdy sprawujący władzę zamawiali, analizowali i wykorzystywali do podjęcia decyzji dane dostarczone przez zespół, drugie gdy decydenci przyjmowali stanowisko, iż prawdziwe harcerstwo to nie „bezduszne badania i analizy” tylko „rozmowy przy ognisku, w braterskim gronie”. Zespoły próbowano też, włączyć w konflikty

toczące się stowarzyszeniu. Wykorzystując przygotowane analizy jako argumenty w toczących się dyskusjach politycznych na szczeblu centralnym organizacji. Z tego powodu odeszła część wolontariuszy z tych zespołów badawczych, niektórzy nawet ze ZHP – co istotne, byli to również naukowcy którzy poza ZHP prowadzili badania z obszaru ruchu harcerskiego, skautowego, po odejściu ze stowarzyszenia, porzucali ten obszar badawczy. W swych relacjach członkowie różnych zespołów akcentowali demobilizację związaną z brakiem stabilności, wsparcia finansowego, braku umiejętności rozumienia badań naukowych przez decydentów oraz wyobrażenia u osób proszących o analizy dane o możliwości ich zyskania natychmiast. Presja czasu wymuszała często zachowania nie zgodne z higienicznym sposobem prowadzenia badań i analiz. Prace w zespołach podejmowano zazwyczaj wolontariacko, choć zdarzały się zespoły w których osoby otrzymywały wynagrodzenie za podjęte działania. Część zespołów nastawionych była na pracę wychowawczą, zapraszano do ich składu naukowców oraz osoby młode np. studentów, którzy chcieli doskonalić swoje umiejętności badawcze.

ZHP funkcjonuje od przeszło 100 lat, jednak nie wdrożył w organizacji badań podłużnych i poprzecznych, które pozwoliłoby na głębsze analizy. Mam nadzieję, że w kolejnych latach stowarzyszeniu zostaną podjęte próby takich badań.

Bibliografia

Pozycje zwarte

- Grzybowski, P.P., Marszałek, K. (2022). *Harcerska Kultura śmiechu w Polsce. O śmiechu i nie tylko w harcerskim Prawie, edukacji, służbie i twórczości*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Rubacha, K. (2008). *Metodologia badań nad edukacją*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne.

Artykuły

- Schulz, R. (1990). Elementy pedagogicznego obrazu wychowania. *Edukacja*, 1, 6–23.

Materiały źródłowe

Harcerskiego Instytut Badawczego

- Bąk, D. (2021). *Obraz systemu instrumentów metodycznych na podstawie wyników z Badania Drużynowego przeprowadzonego w latach 2015–2020* (2021). Komunikat nr 2/2021, Harcerski Instytut Badawczy. Bentlewska, M., Berkowska, M., Rybak, M. (2018). *Projekt badawczy Harcerskiej Akcji Letniej 2017*. Komunikat nr 7/2018, Harcerski Instytut Badawczy.
- Berkowska, M. (2017). *Projekt badawczy dotyczący wartości harcerskich zawartych w Prawie Harcerskim – 6 punkt*. Komunikat nr 2/2017, Harcerski Instytut Badawczy.

- Berkowska, M., Grądecka, M., Kołodziejczyk, P., Pabin-Majchrzak, M., Marszałek, K., *Konteksty koedukacji w działalności Związku Harcerstwa Polskiego*. Komunikat nr 1/2020, Harcerski Instytut Badawczy.
- Huk, T. (2020). *Wyniki ankiety wśród harcerek i harcerzy ZHP*. Harcerski Instytut Badawczy.
- Kowalski, K., Iwanow, L. (2020). *Wyniki ankiety wśród instruktorek i instruktorów ZHP*. Harcerski Instytut Badawczy.
- Kozubska, A., Kołodziejczyk, P., Warchocka, U. (2017). *Projekt badawczy dotyczący wartości harcerskich zawartych w Prawie i Przyrzeczeniu Harcerskim. Członkowie ZHP o wierze, religii i miejscu w ZHP osób niewierzących*, Komunikat nr 3/2017, Harcerski Instytut Badawczy.
- Król, P. (2017). *Projekt badawczy dotyczący wartości harcerskich zawartych w Prawie Harcerskim – 9 punkt*. Komunikat nr 6/2017, Harcerski Instytut Badawczy.
- Król, P. (2020). *Metoda harcerska w praktyce*. Komunikat nr 4/2020, Harcerski Instytut Badawczy.
- Król, P. (2022). *Relacja i informacje przesłane drogą mailową w dniach 16–18. 06.2022 r. w odpowiedzi na moją prośbę wystosowaną 16 maja 2022 r., do członków HIB, o zweryfikowanie opracowanego materiału*.
- Król, P., Sikorska, J. (2017). *Projekt badawczy dotyczący wartości harcerskich zawartych w Prawie Harcerskim – 10 punkt*. Komunikat nr 1/2017, Harcerski Instytut Badawczy.
- Marszałek, K., Warchocka, U. (2018). *Tropami tych, co przed nami*. Harcerski Instytut Badawczy.
- Nowak, A. (red.) (2017a). *Katalog postaw ZHP. Komunikat z badań, Wydział Inspiracji i Poradnictwa, Zespół ds. wychowania*, Harcerski Instytut Badawczy.
- Nowak, A. (red.) (2017b). *Zbilansowanie celów wychowawczych ZHP. Komunikat z badania*. Wydział Inspiracji i Poradnictwa, Zespół ds. wychowania, Harcerski Instytut Badawczy.
- Pospieszna, A., Król, P., Grzebielucha, J., Dulko, N. (2021). *Żywnienie na bazach harcerskich. Analiza, problemy, wyzwania*. Związek Harcerstwa Polskiego.
- Postek, S. (2017a). *Wartości i motywacje liderów skautowych w Polsce oraz wybranych krajach Europy część 1*. Komunikat nr 4/2017, Harcerski Instytut Badawczy.
- Postek, S. (2017b). *Wartości i motywacje liderów skautowych w Polsce oraz wybranych krajach Europy część 2*. Komunikat nr 4a/2017, Harcerski Instytut Badawczy.
- Rybak, M., Wróblewski, F., Hajka, U., *Harcerska Szkoła Ratownictwa i specjalność ratownicza w Związku Harcerstwa Polskiego*. Komunikat nr 2/2020. Harcerski Instytut Badawczy.
- Warchocka, U., Wróblewski, F. (2020). *Służba a wolontariat – podobieństwa i różnice*. Komunikat nr 3/2020. Harcerski Instytut Badawczy.
- Warchocka, U., Wróblewski, F., Wróbel, M., Kołodziejczyk, P. (2022). *Wizerunek Związku Harcerstwa Polskiego wśród rodziców*, Komunikat nr 1/2021, Harcerski Instytut Badawczy.
- Załącznik 1 do komunikatu zbilansowanie celów wychowawczych ZHP*. (2017a). Wydział Inspiracji i Poradnictwa, Zespół ds. wychowania, Harcerski Instytut Badawczy.
- Załącznik 2 do komunikatu, zbilansowanie celów wychowawczych ZHP*. (2017b). Wydział Inspiracji i Poradnictwa, Zespół ds. wychowania, Harcerski Instytut Badawczy.
- Zestawienie tabelaryczne badania drużynowych, „Chaber”*. (2016).
- Zestawienie tabelaryczne badania drużynowych, „Dzwonek”*. (2017).
- Zestawienie tabelaryczne badania drużynowych, „Eustoma”* (2018).
- Zestawienie tabelaryczne badania drużynowych, „Fuksja”*, (2019a).
- Zestawienie tabelaryczne badania drużynowych, „Głodek Kosmaty”*. (2020).
- Zestawienie tabelaryczne badania „Harcerskiej Akcji Letniej”, „Figa”* (2019b).
- Zestawienie tabelaryczne badania „Motywacja drużynowych”, „Forsycja”*. (2019c).
- Zestawienie tabelaryczne badania umundurowanie członków ZHP, „Fenek”*. (2021)
- Żywnienie na bazach harcerskich, załącznik nr 1 na diecie bezglutenowej*. (2021a).

Żywnienie na bazach harcerskich, załącznik nr 2 na obozie będzie uczestnikiem osoba z cukrzycą. (2021b).

Żywnienie na bazach harcerskich, załącznik nr 3 na obozie będzie uczestnikiem osoba na diecie wegetariańskiej/wegańskiej. (2021c).

Inne

Czechowska, L. (red.) (2017a), *Katalog pożądanych postaw. Propozycja opracowania*. Zespół ds. wychowania.

Czechowska, L. (2017b). *Prawo i przyrzeczenie harcerskie językiem psychologii*. Zespół ds. wychowania.

Nowosad, A. (2022). *Relacja i informacje przesłane drogą mailową w dniach 2.07.2022 r. w odpowiedzi na moją prośbę wystosowaną 16 maja 2022 r., o zweryfikowanie opracowanego materiału*.

Dominiczak, A. (2017). *Program ZHP*. Zespół ds. wychowania.

Erhardt-Wojciechowska, A., Świnarska, J., Polańska, J., Kasprowicz, A. (2017). *Obszary rozwoju człowieka oraz rozwój psychofizyczny w podziale na metodyki*, Zespół ds. wychowania.

Polańska, J., Bednarski, M., Pośpieszna, A., (2017). *HSW a inne metody/szkoły wychowania*. Zespół ds. wychowania.

Pospieszna, A. (2017). *Najnowsze osiągnięcia pedagogiki. Poróżnienie i postmodernizm*, Zespół ds. wychowania.

Przybylska, J., Borowiecka, A. (2017). *Wpływ przynależności do ZHP na kształt istoty społecznej*. Zespół ds. wychowania.

Przybylska, J., Borowiecka, A., Kroll, M., Bednarski, M., Pospieszna, A., Erhardt-Wojciechowska, A. (2017). *Podstawowa siatka pojęć z zakresu wychowania*, Zespół ds. wychowania, 2017.

Sinica, M. (2017). *List Naczelniczki ZHP hm. Małgorzaty Sinicy do instruktorów ZHP*.

Szamraj, M. (2017a). *Jak oprzeć planowanie pracy o potrzeby wychowanków przez połączyć indywidualność z pracą w grupie*, Zespół ds. wychowania.

Szamraj, M. (2017b). *Proces rewizji metody skautowej*, Zespół ds. wychowania.

Świnarska, J. (2017). *Harcerski System Wychowawczy – zmiany na przestrzeni czasu*, Zespół ds. wychowania.

Załącznik 1 do podstawowej siatki pojęć z zakresu wychowania. (2017c). Zespół ds. wychowania.

https://www.facebook.com/hibzhp/videos/?ref=page_internal (dostęp: 23.04.2021).

<https://www.facebook.com/groups/1014237642107065/>(dostęp: 23.04.2021).

<http://calymzyciem.pl/forum/>(dostęp: 23.04.2021).

Rozkaz Naczelnika ZHP L.1/2016, z 31 stycznia 2016 r. W: *Wiadomości Urzędowe ZHP* (2016). 1 <https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyzhp/> (dostęp: 23.04.2021).

Rozkaz Naczelnika ZHP L.2/2016, z 31 stycznia 2016 r., (w:) *Wiadomości Urzędowe*, rok XXXVII (77), nr 1 z 2016. <https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyzhp/> 23.04.2021.

Rozkaz Naczelnika ZHP L.8/2016, z 30 września 2016 r. W: *Wiadomości Urzędowe ZHP* (2016), 9 <https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyzhp/> (dostęp: 23.04.2021).

Rozkaz Naczelnika ZHP L.10/2016, z 30 listopada 2016 W: *Wiadomości Urzędowe ZHP* (2016), nr 11 z 2016. <https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyzhp/> (dostęp: 23.04.2021).

<https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyzhp/> (dostęp: 23.04.2021).

Rozkaz Naczelnika ZHP L.11/2019 z 30 września 2019 r., <https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyzhp/> (dostęp: 23.04.2021).

Rozkaz Naczelnika ZHP L.1/2020 z 31 stycznia 2020 r., <https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyzhp/> (dostęp: 23.04.2021).

- Rozkaz Naczelnika ZHP L.16/2021 z 31 stycznia 2021. <https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyZHP/> (dostęp: 23.04.2021).
- Statut ZHP, tekst jednolity Statutu ZHP, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych przez XXXIX Zjazd Nadzwyczajny ZHP, 2017, <https://gkzhp-my.sharepoint.com/> (dostęp: 23.04.2021).
- Sprawozdanie Głównej Kwatery ZHP (w:) *Sprawozdanie Naczelniczki ZHP i Głównej Kwatery ZHP za okres grudzień 2017–marzec 2021.* (2021). Warszawa.
- Uchwała XL Zjazdu ZHP nr 12 z dnia 10 grudnia 2017 r. w sprawie Strategii ZHP 2025. (2017). <https://gkzhp-my.sharepoint.com/> (dostęp: 23.04.2021).
- Uchwała XXXVII Zjazdu Nadzwyczajnego ZHP z dnia 4.12.2011 r. w sprawie przyjęcia i trybu wprowadzenia Strategii rozwoju ZHP na lata 2012–2017. (2011). <https://gkzhp-my.sharepoint.com/> (dostęp: 23.04.2021).